

Beroepsonderwijs te theoretisch?

In de toekomst zal er in het middelbaar agrarisch beroepsonderwijs steeds meer aandacht moeten zijn voor algemeen vormende vakken en minder tijd voor praktijkvakken en stages. Daarbij komt dat er door de crisis en de bezuinigingen minder werk is. Leerlingen zullen hun keuze voor het vak en het beroep mede laten afhangen van de beschikbaarheid van werk en toekomstperspectieven. Hoe zorgen wij ervoor om als bosbouwsector in beeld te zijn en te blijven?

— Henk Bruggink, Aequor

> DE MINISTER VAN OC&W WIL dat beroepsopleidingen beter aansluiten op de arbeidsmarkt: een opleiding mag alleen worden aangeboden als er voldoende werk, en voldoende vraag naar vakmensen is. Het onderwijs moet hierover afspraken maken met het bedrijfsleven. Is er in een bepaalde regio geen vraag naar bosbouwers, zal de overheid de opleiding niet langer financieren. Uiterst actueel, vanwege de crisis en de bezuinigingen, is het tekort aan werk- en stageplaatsen. Om tegemoet te komen aan de bedrijven die, ook in moeilijke tijden hun deuren open zetten voor stagiaires, ligt er nu een voorstel bij de Minister om een stagesubsidie in te voeren voor bedrijven als stimulans om stagebedrijf te worden en te blijven.

Opleiding natuur, water & recreatie

De vraag is dus nu hoe we vraag en aanbod op een goede manier op elkaar kunnen afstemmen zodat we de goede vakmensen afleveren waar behoefte aan is. We zullen niet terug kunnen naar de tijd van het bosbouwonderwijs, zoals dit 110 jaar geleden ontstond op initiatief van de Nederlandsche Heidemaatschappij. De cursussen voor opzichters, bosbazen en werkbazen zijn inmiddels vervangen door opleidingen waarin de houtvesterij en de houtteelt al lang niet meer centraal staan. Natuurlijk bosbeheer, recreatie, waterbeheer, stedelijk groen, duurzaamheid, gezond & groen, etc. zijn een vast on-

derdeel geworden van de breed georiënteerde groene ruimte opleidingen. In de meest recente versie van de beroepsgerichte kwalificatiestructuur die op 1 augustus 2015 van kracht wordt, staat het woord 'bos' niet eens meer in de naam van de opleiding. Wel is de buitenlandstage een verplicht onderdeel van de opleiding natuur, water & recreatie (bosbouwopleiding nieuwe stijl). Een goede gelegenheid om een 'bosstage' te volgen in bijvoorbeeld de Harz of de Ardennen of de tropen.

Zaag vasthouden of brief schrijven?

In de kwalificatiedriehoek van het middelbaar agrarisch beroepsonderwijs werken onderwijs, bedrijfsleven en Aequor samen om vraag (bedrijfsleven) en het aanbod (onderwijs) zo goed mogelijk te laten matchen. De partners hebben ieder hun eigen rol. De school is eindverantwoordelijk voor het onderwijs en de bedrijven begeleiden de leerlingen tijdens de stage. Aequor, het Kenniscentrum voor Bedrijfsleven en Beroepsonderwijs voor voedsel, natuur en leefomgeving zorgt ervoor dat er voldoende goede erkende leerbedrijven zijn die stageplaatsen aanbieden. Ook ontwikkelt Aequor samen met de sociale partners een eenduidige beroepsgerichte kwalificatiestructuur. Hierin staat omschreven wat een leerling moet kennen en kunnen om in het bedrijf en het beroep aan de slag te kunnen.

Naast vaktechnische eisen, mede bepaald door de sociale partners, stelt de overheid eisen aan de theorie en de urenverhouding tussen klassikaal lesgeven en stagetijd. Landelijke examens (Nederlands, rekenen, Engels) zijn weer verplicht vanaf het cursusjaar 2015/2016. Misschien niet zo gek omdat veel werkgevers klagen dat leerlingen 'nog geen fatsoenlijke brief kunnen schrijven'. Dat zou in de toekomst dus beter moeten kunnen worden.

Daar staat tegenover dat veel werkgevers ook klagen dat leerlingen 'nog geen kettingzaag kunnen vasthouden als ze van school komen'. Die klacht zal wel blijven bestaan maar de verantwoordelijkheid om daar aan te werken in de stage komt steeds meer bij de werkgever te liggen. Deze zal er voor moeten zorgen dat een leerling tijdens de stage leert om juist wel goed om te leren gaan met een hamer of kettingzaag.

Positieve associaties

Maar naast het aanbieden van goede opleidingen die aansluiten op de vraag vanuit het bedrijfsleven, is het nodig dat de sector ook aandacht heeft voor haar imago. Veel mensen

hebben een beeld bij het werken in bos en natuur: het is zwaar werk, er is een grote kans op arbeidsongeschiktheid, veel bedrijfsongevallen, vergrijzing, laaggeschoold en lage lonen. Dit beeld klopt natuurlijk al lang niet meer voor de hele sector. Er zijn inmiddels veel machines en technologische innovaties die het zware handwerk helpen verlichten. Op deze wijze worden bedrijfsongevallen en arbeidsongeschiktheid vermeden. Het klopt dat de lonen laag zijn en dat er weinig doorstroommogelijkheden zijn bij houtzagerijen en bosbedrijven. Daar staat tegenover dat de sector ook een aantal heel positieve associaties oproept: groen is gezond, hout en biomassa zijn duurzaam & milieuvriendelijk en recreatiemogelijkheden betekenen inkomsten. Deze kenmerken zouden nog beter benut kunnen worden om de opleidingen en het vak te profileren.

De sector bos, natuur & landschap heeft zich uitgesproken om actief in te spelen op de toekomstige ontwikkelingen door blijvend te investeren in de ontwikkeling en opleiding van haar medewerkers. Uiteindelijk zullen hiervan de individuele werknemer, het bedrijf en uiteindelijk de gehele sector van profiteren.

Henk Bruggink

Noot: in dit artikel is gebruik gemaakt van het rapport 'Ontwikkelingsrichtingen voor het middelbaar onderwijs' (Onderwijsraad; 2009) en van 'Eindrapportage arbeidsmarktonderzoek- Sector bos- en natuurbeheer' (Bosschap en Aequor; 2013).

Het leerlingwezen

Het vak leren en het beroep uitoefenen gebeurde in de Middeleeuwen onder de verantwoordelijkheid van de ambachtsgilden. Dit systeem kennen we als het leerlingwezen of leerlingstelsel. Een systeem van werkend leren dat opleidt van leerling tot gezel en via het afleggen van een proef tot meester(-vakman). Dit werd in 1789 afgeschaft.

Na de Tweede Wereldoorlog was er een grote behoefte aan vakmensen. Ambachts- en nijverheidsscholen leidden op via het systeem van werkend leren.

In 1968 (Mammoetwet) kreeg het beroepsonderwijs een plek in de Wet op het Voortgezet Onderwijs. Het beroepsonderwijs werd minder praktisch en meer theoretisch. Een te grote invloed van het bedrijfsleven werd niet op prijs gesteld. Dit resulteerde in, voor de leerlingen, minder stages en leren in de praktijk. In deze periode werd het leerlingwezen, als tegenhanger van het theoretische beroepsonderwijs, weer opgericht.

Begin jaren tachtig raakte Nederland in een zware economische crisis en wilde men weer een grotere invloed van het bedrijfsleven op het onderwijs. In de Wet Educatie Beroepsonderwijs van 1996, werden alle vormen van middelbaar beroepsonderwijs onder één noemer geplaatst. De sociale partners (werkgevers en werknemers) kregen een belangrijke rol bij de uitvoering van de wet. Vanwege de actuele bezuinigingen (Regeerakkoord 2012) wordt de wet (WEB) weer aangepast. Op de Kenniscentra voor Beroepsonderwijs en Bedrijfsleven (voorheen leerlingwezen / leerlingstelsel) zal er fors worden bezuinigd.

Twee leerwegen van het middelbaar beroepsonderwijs

'Praktische leerweg'	'Theoretische leerweg'
Leerlingstelsel / Leerlingwezen	Dagschool
Beroeps Begeleidende Leerweg (BBL)	Beroeps Opleidende Leerweg (BOL)
Werkend leren	Lerend werken
4 dagen werken (stage) en 1 dag naar school	1 dag werken (stage) en 4 dagen naar school